

CURRICULUM VITAE

prof. ddr. Irena Avsenik Nabergoj

I. RAZISKOVALNI IN AKADEMSKI PROFIL

Irena Avsenik Nabergoj je literarna zgodovinarica in raziskovalka, redna profesorica ter znanstvena svetnica. Njeno raziskovalno delo izhaja iz literarne vede, predvsem iz slovenske in primerjalne književnosti, literarne zgodovine, teorije in interpretacije, ter se odpira v raziskovanje medbesedilnosti, recepcije, kulturnega spomina in biblične literarne tradicije. V središču njenega zanimanja je vprašanje, kako literatura skozi različna zgodovinska obdobja oblikuje temeljne človeške izkušnje – ljubezen in krivdo, hrepenenje in izgubo, resnico, trpljenje, vojno in nasilje, odgovornost do drugega, čustva in etične odločitve.

Posebno in kontinuirano mesto v njenem opusu ima slovenska književnost. Raziskuje jo kot samostojen literarnozgodovinski prostor in obenem v njeni vpetosti v evropske literarne, kulturne in duhovne tokove. Med avtorji, ki jim je posvetila daljše raziskave, so Ivan Cankar, France Prešeren, Franc Ksaver Meško, Alojz Rebula, Edvard Kocbek, Drago Jančar in drugi, njeno delo pa sega tudi v starejše slovensko slovstveno in prevodno izročilo.

Primerjalna razsežnost njenega dela sega od antične in biblične literature do evropske in svetovne književnosti. V posameznih raziskavah je slovenske avtorje, dela in motive postavljala v dialog s Homerjem, Sofoklom, Evripidom, Dantejem, Williamom Shakespearom, Johannom Wolfgangom von Goethejem, Aleksandrom Puškinom, Heinrichom Heinejem, Fjodorjem M. Dostojevskim, Levom N. Tolstojem, Henrikom Ibsenom, Charlesom Dickensom, Gerhartom Hauptmannom, Thomasom Mannom, Imrejem Kertészom in drugimi avtorji evropske literarne tradicije. Širok literarnozgodovinski razgled se pri tem povezuje z natančnim branjem posameznega besedila in z vprašanjem, kako se sorodni motivi, podobe in etične dileme spreminjajo med obdobji, jeziki in kulturnimi okolji.

Izhodišče njene raziskovalne metode je natančno branje literarnega besedila – njegovega jezika, pripovedne, dramske ali poetične strukture, perspektive, karakterizacije, metaforike in simbolike. Temu sledi raziskovanje odnosov med besedili in tradicijami, zgodovinskega in kulturnega konteksta ter transformacij motivov, podob in pripovednih vzorcev skozi različna obdobja in literarne sisteme.

II. IZOBRAZBA IN AKADEMSKA USPOSOBLJENOST

Njena izobrazbena pot izhaja iz literarnih ved in se je pozneje razširila na področja, ki so omogočila poglobljeno raziskovanje svetopisemske literature, judovstva, zgodnjega krščanstva ter njihovega vpliva na evropsko in slovensko književnost in kulturo.

II.1 Univerzitetna izobrazba

V letih 1989–1994 je na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani končala univerzitetni študij slovenskega jezika in književnosti ter umetnostne zgodovine.

II.2 Magistrski študij literarnih ved

V letih 1995–1998 je na isti fakulteti nadaljevala magistrski študij literarnih ved ter svoje raziskovalno delo usmerila v literarno zgodovino, teorijo in interpretacijo.

II.3 Doktorat iz literarnih ved

V letih 2000–2004 je na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani opravila doktorski študij literarnih ved in leta 2004 pridobila prvi doktorat.

II.4 Drugi doktorat – biblične študije, judovstvo in zgodnje krščanstvo

V letih 2011–2015 je na Teološki fakulteti Univerze v Ljubljani opravila drugi doktorski študij s področja bibličnih študij, judovstva in zgodnjega krščanstva. Drugi doktorat je razširil njeno literarnovedno raziskovanje z neposrednim poznavanjem bibličnih izvorov, judovske literarne tradicije in zgodovine njihove recepcije, kar ji omogoča primerjalno raziskovanje poti motivov, literarnih oblik in simbolov od starejših besedil do evropske in slovenske književnosti.

II.5 Jezikovna in dodatna raziskovalna usposobljenost

Raziskovalno delo je skozi leta dopolnjevala z jezikovnim izobraževanjem, potrebnim za delo s starejšimi literarnimi in kulturnimi viri. Izpopolnjevala se je v stari grščini in latinščini (na tečajih Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani), v hebrejščini se je dvakrat po en mesec intenzivno izpopolnjevala tudi na intenzivnih jezikovnih tečajih Univerze v Haifi v Izraelu. Poznavanje teh jezikov ji omogoča neposrednejše delo z bibličnimi in drugimi starejšimi besedili ter natančnejše spremljanje njihovih poznejših prevodov, interpretacij in literarnih transformacij. Njeno raziskovalno delo vključuje tudi staro cerkveno slovanščino in več slovanskih jezikov, v mednarodnem akademskem okolju pa raziskovalno uporablja angleščino in nemščino.

V letih 2021 in 2026 se je dodatno izobraževala na področju digitalne humanistike in informacijsko-komunikacijskih tehnologij na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani, ZRC SAZU in Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani.

III. AKADEMSKO IN RAZISKOVALNO DELO

Akademsko in raziskovalno delo Irene Avsenik Nabergoj se razvija vzporedno v več slovenskih univerzitetnih in raziskovalnih okoljih, njegovo temeljno izhodišče pa ostaja literarna veda. Od leta 2000 deluje na Univerzi v Ljubljani, Teološki fakulteti, kjer je danes redna profesorica za religiologijo in religijsko antropologijo. Od leta 2005 je raziskovalka na Inštitutu za kulturno zgodovino ZRC SAZU, kjer je znanstvena svetnica za področje literarne in kulturne zgodovine. V letih 2005–2021 je pedagoško in raziskovalno delovala tudi na Univerzi v Novi Gorici, kjer je bila izvoljena v redno profesorico za književnost ter je predavala literarno teorijo, slovensko

književnost, književnost Ivana Cankarja in metodologijo literarnih ved. V naziv redne profesorice za slovensko književnost je bila izvoljena tudi na Filozofski fakulteti Univerze v Mariboru. Delo v teh akademskih in raziskovalnih okoljih ji omogoča povezovanje univerzitetnega poučevanja z raziskovanjem slovenske književnosti, literarne in kulturne zgodovine ter s primerjalnimi in medkulturnimi raziskavami.

Njena dvojna raziskovalna usposobljenost – doktorat iz literarnih ved ter drugi doktorat s področja bibličnih študij, judovstva in zgodnjega krščanstva – ji omogoča samostojno delo na stičiščih, na katerih je za ustrezno interpretacijo potrebno poznavanje več literarnih, jezikovnih in kulturnih tradicij.

III.1 Znanstveno vodenje in oblikovanje raziskovalnih programov

Pomemben del njenega dela je tudi vodenje skupnega znanstvenoraziskovalnega dela. Vodila je temeljni projekt ARIS *Izvori in transformacije motivov in simbolov v literaturi in jezikih* (2009–2012); od leta 2015 vodi raziskovalni program ARIS P6-0262, najprej *Judovsko-krščanski viri in razsežnosti pravičnosti* (2015–2021), nato raziskovalni program ARIS P6-0262 *Vrednote v judovsko-krščanskih virih in tradiciji ter možnosti dialoga* (2022–2027). V letih 2023–2026 je bila idejna pobudnica in vodja temeljnega raziskovalnega projekta ARIS J6-50212 *Moč čustev in status ženskih likov v različnih literarnih žanrih Stare zaveze*, ki je povezoval raziskovalce Univerze v Ljubljani, ZRC SAZU in Znanstveno-raziskovalnega središča Koper.

Pri tem je zanjo značilno, da raziskovalnega vodenja ne ločuje od svojega lastnega znanstvenega dela. Raziskovalna vprašanja se razvijajo od individualne študije prek skupinskega projekta in mednarodne razprave do individualnih in skupnih monografskih sintez.

IV. SLOVENSKA KNJIŽEVNOST

Pomemben in kontinuiran del njenega raziskovanja slovenske književnosti predstavlja opus Ivana Cankarja (1876–1918), ki mu je posvetila več kot dve desetletji raziskovalnega dela, štiri samostojne monografije ter številne znanstvene študije in mednarodne predstavitve. Zaradi obsega in kontinuiranosti je to raziskovalno področje podrobneje predstavljeno v samostojnem poglavju V.

Raziskovanje slovenske književnosti je razširila tudi na druge avtorje in avtorice ter obdobja. Na Univerzi v Vidmu je leta 2009 predavala tudi o poeziji slovenskih avtoric na tujem; 9. novembra 2015 je na Univerzi v Celovcu predstavila raziskavo o zapeljevanju in ugrabitvi Lepe Vide v slovenski literaturi; 20. oktobra 2015 je na Univerzi v Gradcu predavala o vojnem nasilju in povojnih usodah v slovenski avtobiografski in biografski literaturi.

Primerjalno raziskovanje slovenske poezije je razširila tudi v slovanski prostor: simboliko vode v literarnih upodobitvah ljubezni in smrti je obravnavala pri Francetu Prešernu in Aleksandru Puškinu ter raziskavo leta 2014 predstavila na konferenci AATSEEL v Chicagu.

Leta 2023 je na mednarodni konferenci International Society for Cultural History, ki je potekala v Singapurju in se je je udeležila na daljavo, predstavila Cankarjevo kritiko Avstro-Ogrske v letih pred njenim razpadom. Leta 2024 je na simpoziju v Slovenj Gradcu predavala o tematiki ljubezni v literarnem opusu Franca Ksaverja Meška; raziskava je leta 2025 dobila razširjeno znanstveno obliko v študiji *Preobrazba ljubezni v zreli in pozni ustvarjalnosti Franca Ksaverja Meška: med hrepenenjem, odpovedjo in predanostjo*.

Leta 2026 je slovensko književnost postavila v izrazito mednarodni primerjalni okvir z nastopom na konferenci AATSEEL Annual Conference v New Orleansu, kjer je 19.–22. februarja predstavila referat »Love as Resistance: Ethical Proximity in the Wartime Prose of Slovenian Writers Edvard Kocbek and Drago Jančar« (= Ljubezen kot odpor: etična bližina v vojni prozi slovenskih pisateljev Edvarda Kocbeka in Draga Jančarja). V ospredju raziskave je vprašanje etične bližine in človeškega odziva na vojno izkušnjo v prozi dveh slovenskih pisateljev.

Leta 2026 je slovensko književnost umestila v mednarodni okvir primerjalne književne vede z referatom na letni konferenci AATSEEL, ki je potekala od 19. do 22. februarja v New Orleansu. V referatu z naslovom »Love as Resistance: Ethical Proximity in the Wartime Prose of Slovenian Writers Edvard Kocbek and Drago Jančar« (Ljubezen kot odpor: etična bližina v vojni prozi slovenskih pisateljev Edvarda Kocbeka in Draga Jančarja) je obravnavala literarne reprezentacije etične bližine, medosebne odgovornosti ter človekovega odzivanja na vojno in nasilje v prozi obeh slovenskih pisateljev.

Njeno raziskovalno delo zajema širok zgodovinski razpon slovenske književnosti, od starejšega slovenskega slovstva in svetopisemskega prevajalskega izročila prek del Franceta Prešerna, Simona Jenka, Ivana Cankarja, Franca Ksaverja Meška, Cirila Kosmača, Edvarda Kocbeka, Alojza Rebule, Dominika Smoleta in Zorka Simčiča do Draga Jančarja ter sodobne slovenske književnosti, vključno z deli Maje Haderlap, Tine Vrščaj in Ane Svetel.

Posameznih avtorjev in literarnih del ne obravnava izolirano, temveč slovensko književnost raziskuje s primerjalno literarnozgodovinskega vidika ter literarna besedila umešča v širše evropske estetske, tematske in etične kontekste. Pri tem proučuje medbesedilne povezave, motivno-tematske in strukturne vzporednice ter preobrazbe literarnih motivov v različnih nacionalnih književnostih, zgodovinskih obdobjih in kulturnih tradicijah.

V tem primerjalnem okviru je raziskovala Prešernovo poezijo v razmerju do poezije Aleksandra Puškina ter sledila motivoma hrepenenja in skušnjave v delih Goetheja, Puškina, Heineja, Prešerna in Jenka. V raziskavah Ivana Cankarja je osvetlila tudi antropološke in etične razsežnosti njegovega literarnega ustvarjanja v primerjavi s Shakespearom, Dostojevskim in drugimi evropskimi avtorji, s posebno pozornostjo do literarnih podob človeka, moralnih konfliktov, krivde, ljubezni, trpljenja in odgovornosti do drugega.

Takšen primerjalnoliterarni pristop ne zmanjšuje posebnosti slovenske književnosti, temveč omogoča njihovo natančnejše razumevanje skozi sistematično proučevanje povezav s širšimi evropskimi literarnimi tradicijami.

V. IVAN CANKAR – LITERARNA INTERPRETACIJA, ETIKA IN MEDNARODNA RECEPCIJA

Eno najdaljših in najbolj kontinuiranih področij njenega raziskovanja predstavlja opus Ivana Cankarja. Raziskovanje se je razvijalo več kot dve desetletji in preraslo okvir posameznih razprav: obsega štiri samostojne znanstvene monografije, številne znanstvene študije ter predavanja in predstavitve Cankarja v slovenskem in mednarodnem akademskem prostoru.

V izhodišču raziskav je Cankarjeva literatura sama – njegov pripovedni, pesniški in dramski jezik, simbolika, podobe človeka in medčloveških odnosov ter tesna povezanost osebne izkušnje z družbenimi, etičnimi in duhovnimi vprašanji. Raziskave se osredinjajo na ljubezen in krivdo, mater in žensko, hrepenenje, resnico in resničnost, pravičnost in odrešenje, revščino in socialno izključenost, vojno, človekovo dostojanstvo, vero ter razmerje med umetnikom, posameznikom in družbo.

Cankarjev opus pri tem raziskuje tudi v njegovih medbesedilnih in primerjalnih razmerjih z evropsko književnostjo. Analiza sega od Shakespeara in Dostojevskega do širšega evropskega duhovnega in literarnega izročila ter Svetega pisma, vendar primerjava vselej izhaja iz Cankarjevega besedila samega – iz njegovega preoblikovanja prevzetih motivov, podob in etičnih vprašanj v samosvoj literarni svet.

V.1 Monografski raziskovalni lok

Prvo veliko sintezo predstavlja monografija *Ljubezen in krivda Ivana Cankarja* (Ljubljana: Mladinska knjiga, 2005, 794 str.). V njej je Cankarjev opus obravnavan skozi temeljno napetost med človekovim hrepenenjem po ljubezni in izkušnjo krivde. Posebna pozornost je namenjena podobam matere in ženske ter načinu, kako se intimna čustvena izkušnja v Cankarjevi literaturi preoblikuje v širše vprašanje človekove vesti, odgovornosti in odnosa do drugega.

V.2 Nadaljevanje raziskav in nove interpretacije

Naslednja faza Cankarjevih študij je izraziteje vstopila v mednarodni prostor. Monografija *Mirror of Reality and Dreams: Stories and Confessions by Ivan Cankar* (= Zrcalo resničnosti in sanj: zgodbe in izpovedi Ivana Cankarja; Frankfurt am Main: Peter Lang, 2008, 309 str.) Cankarja predstavi tujemu bralcu kot evropskega modernističnega avtorja ter se osredinja na razmerje med resničnostjo, spominom, sanjami, avtobiografsko izkušnjo in umetniško transformacijo življenja.

Leta 2013 je pri založbi Peter Lang v Frankfurtu izšla 463-stranska monografija *The Power of Love and Guilt: Representations of the Mother and Woman in the Literature of Ivan Cankar* (= Moč ljubezni in krivde: podobe matere in ženske v književnosti Ivana Cankarja). Raziskava poglobi vprašanje ženskih podob v Cankarjevem opusu ter pokaže, da mati in ženska pri njem nista le biografski ali motivni kategoriji, ampak nosilki kompleksnega literarnega jezika ljubezni, žrtve, hrepenjenja, krivde in moralne odgovornosti.

Četrta monografska sinteza, *Justice and Redemption: Anthropological Realities and Literary Visions by Ivan Cankar* (= Pravičnost in odrešenje: antropološke resničnosti in literarne vizije Ivana Cankarja; Frankfurt am Main: Peter Lang, 2014, 353 str.), raziskavo razširi od intimnega sveta ljubezni in krivde k družbenim in antropološkim razsežnostim Cankarjeve literature. V ospredje stopijo vprašanja pravičnosti, revščine, ponižanja, človekovega dostojanstva, krivice in možnosti odrešenja. S tem se Cankar pokaže ne samo kot osrednji slovenski pisatelj, temveč kot avtor, čigar literarna antropologija odpira vprašanja širšega evropskega pomena.

Štiri monografije – Ljubljana 2005, Frankfurt 2008, 2013 in 2014 – tako sestavljajo povezano raziskovalno celoto. Pot vodi od ljubezni in krivde prek resničnosti, spomina in umetniške imaginacije do podob matere in ženske ter nazadnje do pravičnosti, človekovega dostojanstva in odrešenja. Posebna vrednost tega raziskovalnega loka je tudi v tem, da je bil pomemben del rezultatov objavljen v angleščini in s tem neposredno dostopen mednarodni literarnovedni javnosti.

Raziskovanje se z monografijami ni zaključilo. V študiji »Ivan Cankar in vélika vojna« (2015) je Cankarjevo pisanje postavila v zgodovinski in etični kontekst prve svetovne vojne ter raziskovala njegov literarni odziv na vojno, nasilje in družbeno krizo. Delo je bilo objavljeno v *Zgodovinskem časopisu*, letnik 69, št. 3/4, str. 352–400.

V novejšem obdobju se je k Cankarju vrnila z vidika njegove nazorske in duhovne recepcije. Leta 2022 je objavila študijo »Vprašanja nazorske usmeritve Ivana Cankarja v prvih ocenah slovenskih literarnih zgodovinarjev«, v kateri raziskuje različne interpretacije Cankarjeve svetovnonazorske usmeritve v slovenski literarni zgodovini. Leta 2024 je temu sledila študija »Josip Vidmar o katolištvu Ivana Cankarja in pogledih Izidorja Cankarja skozi prizmo sodobne teološke interpretacije katolištva«, ki ponovno odpira vprašanje Cankarjevega razmerja do vere in njegove poznejše interpretacije.

V.3 Cankar v mednarodnem prostoru

Pomemben del tega raziskovalnega področja je tudi prizadevanje, da Cankar ne ostane omejen na slovenski literarnozgodovinski kontekst. Že 4. in 5. maja 2009 je na Karlovi univerzi v Pragi v dveh vabljenih predavanjih predstavljala vprašanja ljubezni in krivde v Cankarjevih delih, 14. maja 2009 pa je na Univerzi v Vidmu predavala o življenju in delu Ivana Cankarja na Dunaju. Leta 2023 je Cankarja ponovno umestila v širšo evropsko zgodovino z mednarodno predstavitvijo njegove kritike Avstro-Ogrske v letih pred razpadom monarhije.

Raziskovanje Cankarja tako presega študij posameznega avtorja in posebej jasno razkriva dvojno usmeritev njenega literarnovednega dela: poglobljeno raziskovanje slovenske književnosti ter njeno umeščanje v širši evropski in mednarodni prostor. Prek Cankarjevega opusa obravnava vprašanja ljubezni in krivde, človekove ranljivosti, socialne krivice, vojne, vere, odgovornosti do drugega in človekovega dostojanstva.

Mednarodno razsežnost tega raziskovalnega loka potrjujejo tri samostojne monografije, izdane pri založbi Peter Lang v Frankfurtu v letih 2008, 2013 in 2014, ter predstavitve raziskav na tujih univerzah in mednarodnih znanstvenih srečanjih. Cankar je tako obravnavan ne le kot slovenski klasik, temveč kot evropski avtor, čigar literarna antropologija odpira vprašanja univerzalnega človeškega položaja.

Raziskovanje Cankarja zato predstavlja več kot študij enega avtorja. Prek njegovega opusa je mogoče spremljati osrednja vprašanja, ki se pozneje pojavljajo tudi v drugih delih njenega raziskovanja: kako literatura izraža ljubezen in krivdo, kako pripoveduje o ranljivem človeku, kako se odziva na socialno krivico in vojno, kako razume odgovornost do drugega ter kako iz individualne življenjske izkušnje nastane literarna podoba univerzalnega človeškega položaja.

Prav Cankarjeve študije posebej jasno kažejo tudi dvojno usmeritev njenega literarnovednega dela: poglobljeno raziskovanje enega najpomembnejših slovenskih avtorjev in hkrati njegovo odpiranje mednarodnemu prostoru. Tri samostojne knjige o Cankarju so izšle v Frankfurtu pri založbi Peter Lang v letih 2008, 2013 in 2014, raziskave pa je predstavljala tudi na tujih univerzah in mednarodnih znanstvenih srečanjih. Tako Cankar ni predstavljen zgolj kot nacionalni klasik, temveč kot evropski avtor, katerega literarna vprašanja o ljubezni, krivdi, pravičnosti, vojni, veri in človekovem dostojanstvu ostajajo aktualna tudi za sodobno humanistiko.

VI. LEPA VIDA: OD SLOVENSKE BALADE DO EVROPSKEGA MOTIVA HREPENENJA, SKUŠNJAVE IN IZGUBE

Pomemben in samostojno zaokrožen sklop literarnovednega raziskovanja Irene Avsenik Nabergoj predstavlja motiv Lepe Vide – eden najbolj prepoznavnih in hkrati interpretativno najbogatejših motivov slovenskega ljudskega in umetnega slovstva. Raziskovanje izhaja iz slovenskega izročila, vendar Lepo Vido obravnava v širokem primerjalnoliterarnem obzorju: kot pripoved o hrepenenju, zapeljevanju, odhodu, izgubi doma, materinstvu, krivdi in neuresničljivi želji po vrnitvi ter kot slovensko različico širših evropskih in sredozemskih pripovednih vzorcev.

V ospredju je literarna preobrazba motiva skozi čas. Lepa Vida namreč ni enotna zgodba z enim samim pomenom. Njene različice iz slovenske slovstvene folklore ter poznejše umetniške predelave spreminjajo značaj protagonistke, vzroke njenega odhoda, razmerje med prostovoljno odločitvijo in prisilo ter pomen hrepenenja po domu in otroku. Te spremembe omogočajo raziskovanje načina, kako se kolektivno izročilo prilagaja novim zgodovinskim, družbenim in estetskim okoliščinam.

Osrednji rezultat tega raziskovalnega sklopa je obsežna monografija *Hrepenenje in skušnjava v svetu literature: motiv Lepe Vide* (Ljubljana: Mladinska knjiga, 2010, 726 str.). Monografija motiv obravnava v njegovem razvoju od slovenske slovstvene folklore do umetne literature ter ga postavlja v širše primerjalno okolje motivov hrepenenja, skušnjave, zapeljevanja, ugrabitve, odhoda in vrnitve. Primerjalni lok pri tem presega zgodovino ene slovenske balade: motiv Lepe Vide se odpira sorodnim pripovedim o hrepenenju, zapeljevanju, skušnjavi, ugrabitvi, odhodu in izgubi od antičnih in bibličnih izročil prek srednjeveške književnosti do novejših evropskih literarnih predelav. Prav prehajanje med oddaljenimi besedili in tradicijami omogoča natančneje določiti, kaj v Lepi Vidi pripada širšemu sredozemskemu in evropskemu motivnemu izročilu in kaj je specifično slovenska literarna transformacija tega izročila.

Raziskava Lepe Vide tako prispeva k slovenski in primerjalni literarni vedi. Izhaja iz slovenske balade in njenih različic, nato pa primerjalnoliterarno obravnavo razširi na sorodne literarne motive v različnih kulturnih in književnih tradicijah. Takšen primerjalni pristop omogoča razlikovanje med prvinami, ki pripadajo širšemu evropskemu in sredozemskemu motivnemu izročilu, ter tistimi, ki so v slovenski književnosti skozi literarne preobrazbe pridobile posebne pomenske razsežnosti. Posebna pozornost je namenjena značilni pomenski strukturi motiva Lepe Vide, zlasti medsebojni povezanosti hrepenenja, doma, materinstva, izgube in neuresničljivosti vrnitve.

VI.1 HREPENENJE KOT LITERARNA IN ANTROPOLOŠKA KATEGORIJA

V središču raziskave je hrepenenje, ena temeljnih kategorij slovenske literarne imaginacije. Pri Lepi Vidi hrepenenje ni zgolj čustveno stanje literarne osebe, ampak gibalo pripovedi: prav nasprotje med življenjem, ki ga oseba živi, in življenjem, po katerem hrepeni, sproži odhod ter določa poznejšo izkušnjo izgube.

S tem se odpre pomembno vprašanje človekove želje po drugačnem življenju in cene, ki jo lahko zahteva prestop iz znanega v neznano. Lepa Vida postane literarni lik notranjega razcepa med tukaj in drugje, dolžnostjo in željo, družinsko pripadnostjo in individualnim hrepenenjem. V različnih literarnih predelavah se razmerje med temi poli spreminja, zato motiv omogoča tudi spremljanje zgodovinskih sprememb v razumevanju ženske, materinstva, osebne svobode in odgovornosti.

Prav zato raziskava presega zgolj zbiranje in primerjanje različic motiva. Zanima jo, kako se ob istem motivnem jedru spreminja podoba človeka. Nekatera besedila poudarjajo Vidino zapeljanost ali prevaro, druga njeno ugrabitve, tretja njeno odločitev in hrepenenje; z vsako spremembo pripovedne perspektive pa se spremeni tudi etična presoja literarne osebe.

VI.2 OD LEPE VIDE DO ŠIRŠE PRIMERJALNE RAZISKAVE SKUŠNJAVE

Slovenska raziskava Lepe Vide je bila umeščena tudi v širši mednarodni primerjalnoliterarni okvir. Leta 2009 je pri Cambridge Scholars Publishing v Newcastlu izšla angleška monografija *Longing, Weakness and Temptation: From Myth to Artistic Creations* (XII + 321 str.) (= Hrepenenje, šibkost in skušnjava: od mita do umetniških stvaritev). Knjiga razširja raziskovanje

hrepenenja, človeške šibkosti in skušnjave od posameznega slovenskega motiva k širšim literarnim in kulturnim vzorcem. Primerjalno obzorje raziskave sega od bibličnih in antičnih pripovednih vzorcev do evropske književnosti novejših obdobij. Ob motivih hrepenenja, zapeljevanja in skušnjave se tako srečujejo Homer, Goethejev Faust in balada »Ribič« (»Der Fischer«), Puškinova »Rusalka«, Heinejeva »Lorelaj«, Prešernov »Ribič« in Jenkovi »Morski duhovi«, drug raziskovalni lok pa vodi od svetopisemske zgodbe o Jožefu prek antičnih vzporednic do njene literarne preobrazbe pri Thomasu Mannu. Takšne primerjave omogočajo spremljanje istega temeljnega človekovega izkustva skozi zelo različna obdobja in poetike: prav razlike med besedili pokažejo, kako posamezna literatura na novo oblikuje hrepenenje, šibkost, skušnjava, svobodno izbiro in njene posledice.

Navedena angleška monografija skupaj z monografijo *Hrepenenje in skušnjava v svetu literature* (2010) tako sestavlja dvojni raziskovalni lok: od mednarodne primerjalne perspektive k poglobljeni obravnavi enega osrednjih slovenskih motivov in nazaj k njegovemu mestu v širši evropski literarni tradiciji.

V tem raziskovalnem okviru se skušnjava ne obravnava samo kot tema, ampak kot pripovedna struktura: literarna oseba se znajde pred obljubo drugačnega življenja, izbiro ali preizkušnjo, odločitev pa sproži posledice, ki določijo nadaljnji razvoj pripovedi. Takšna zasnova omogoča primerjavo zelo oddaljenih besedil in obdobij ter odpira vprašanje, kako različne kulture literarno oblikujejo človekovo željo, šibkost, odgovornost in izgubo.

VI.3 LEPA VIDA V MEDNARODNEM AKADEMSKEM PROSTORU

Raziskovanje Lepe Vide ni ostalo omejeno na slovenski znanstveni prostor. Motiv je Irena Avsenik Nabergoj predstavljala tudi na tujih univerzah in mednarodnih znanstvenih srečanjih, s čimer je izrazito slovensko literarno gradivo vstopalo v primerjalnoliterarni dialog z drugimi tradicijami.

Na Univerzi v Celovcu je 9. novembra 2015 predavala o zapeljevanju in ugrabitvi Lepe Vide v slovenski literaturi. Že sama umestitev teme v mednarodno univerzitetno okolje je pomembna: Lepa Vida je predstavljena kot motiv, prek katerega je mogoče tujemu strokovnemu občinstvu pokazati specifičnost slovenskega slovstvenega izročila in hkrati njegovo povezanost s širšimi evropskimi motivnimi in pripovednimi strukturami. Posebej pomenljiva je bila predstavitev motiva v njegovem sredozemskem kontekstu na 6th Conference of the Mediterranean Worlds »Symbols and Models of the Mediterranean« na Università della Calabria, Dipartimento di Studi Umanistici, v Rendeju v Kalabriji. 9. septembra 2014 je v dvorani »Mario Alcaro« predstavila referat »The Abduction in the Slovenian Ballad of Fair Vida: Symbolism and Parallels in the Mediterranean Region« (= Ugrabitev v slovenski baladi o Lepi Vidi: simbolika in vzporednice v sredozemskem prostoru). Prav ta predstavitev jasno pokaže primerjalno razsežnost raziskave: izrazito slovenski motiv je bil interpretiran v prostoru Sredozemlja ter postavljen ob njegove širše motivne in simbolne vzporednice.

Motiv Lepe Vide je bil vključen tudi v raziskovalni predstavitvi na dveh kongresih International Medieval Congress na Univerzi v Leedsu v letih 2010 in 2011, kjer se je primerjalna perspektiva odpirala tudi proti starejšim literarnim izročilom in pripovedim o skušnjavi. Takšni nastopi kažejo značilno usmeritev raziskovanja: slovenska književnost je izhodišče, vendar je predstavljena v jeziku vprašanj, ki so razumljiva in relevantna tudi zunaj slovenskega prostora in ki odpirajo pomembne primerjave, zanimive tudi za mednarodno strokovno javnost.

VI.4 LEPA VIDA KOT DEL SLOVENSKEGA KULTURNEGA SPOMINA

Poseben pomen raziskave je v tem, da Lepa Vida ni obravnavana samo kot zgodovinski motiv, temveč kot primer dolgega življenja literarnega izročila. Njena zgodba se skozi stoletja spreminja, vendar ostaja prepoznavna, ker se dotika vprašanj, ki presegajo čas njenega nastanka: človekovega nezadovoljstva z danim, želje po drugem svetu, cene odhoda, izgube doma, odnosa med osebno željo in odgovornostjo ter hrepenenja po tem, česar ni več mogoče povrniti.

Prav motiv Lepe Vide zato posebej jasno pokaže značilnost raziskovalnega profila Irene Avsenik Nabergoj: iz natančnega branja slovenskega literarnega gradiva prehaja k primerjalnemu raziskovanju motivov in njihovih transformacij, nato pa se s širšo evropsko perspektivo znova vrača k slovenskemu besedilu. Takšen krožni raziskovalni pristop omogoča, da se posebnost slovenske književnosti pokaže jasneje prav skozi primerjavo z drugimi literarnimi tradicijami.

Raziskave Lepe Vide obenem predstavljajo pomemben člen med različnimi deli njenega opusa. Z raziskavami Cankarja jih povezuje vprašanje hrepenenja, krivde in človekovega notranjega razcepa; z raziskovanjem Svetega pisma in primerjalne književnosti vprašanje skušnjave, preizkušnje in transformacije motivov; z novejšimi raziskavami ženskih likov pa vprašanje ženskega glasu, svobode, ranljivosti, družbenega položaja in čustvene izkušnje. Lepa Vida tako ni obrobna tema, temveč eden od zgodnjih in temeljnih primerov raziskovalnega zanimanja za način, kako literatura skozi stoletja preoblikuje temeljne človekove izkušnje.

V slovenskem literarnovednem prostoru ima ta raziskovalni sklop poseben pomen tudi zato, ker enega najbolj prepoznavnih slovenskih motivov obravnava hkrati od znotraj in od zunaj: z natančnim poznavanjem njegovega slovenskega razvoja ter s primerjalno perspektivo, ki mu določa mesto v širši evropski literarni in kulturni zgodovini. S tem Lepa Vida postane ne le predmet raziskovanja slovenskega izročila, temveč tudi primer, prek katerega je mogoče slovensko književnost prepričljivo predstavljati mednarodni humanistični javnosti.

VII. PODOBE JUDOV, JUDOVSKA LITERATURA, ANTISEMITIZEM IN KULTURNI SPOMIN

Eno najboljsežnejših in vsebinsko najbolj zaokroženih področij njenega raziskovanja predstavlja večletno preučevanje podob Judov, judovske literature, zgodovine protijudovstva in antisemitizma ter literarnih oblik spomina na preganjanje in trpljenje. Raziskovalni lok je

prerasel v štiri obsežne monografije, ki temo obravnavajo iz različnih, medsebojno povezanih perspektiv – evropske zgodovine antisemitizma, reprezentacije Judov v umetnosti, judovske literarne tradicije ter slovenskega slovstvenega izročila.

VII.1 Štiri monografije – od evropske zgodovine antisemitizma do slovenskega slovstvenega izročila

Prva sinteza, *Zgodovina protijudovstva in antisemitizma v Evropi* (Ljubljana: Slovenska matica, 2016), obravnava zgodovinske korenine in razvoj protijudovskih predstav ter mehanizme njihovega ohranjanja in spreminjanja v evropski kulturi.

Monografija *Podoba Judov v evropski literaturi, gledališču, glasbi in filmu* (Ljubljana: Slovenska matica, 2017) raziskavo razširi na področje kulturnih reprezentacij. V ospredju ni več samo zgodovina idej, temveč vprašanje, kako so literatura in druge umetnosti oblikovale, prenašale, utrjevale ali problematizirale podobe Judov. Literarnovedna razsežnost tega raziskovanja se kaže tudi v konkretnih analizah evropskih avtorjev in del: med drugim je raziskovala oblikovanje in preobrazbe podob Judov pri Christopherju Marlowu, Williamu Shakespeareu, Walterju Scottu, Charlesu Dickensu, Nikolaju Gogolju, Fjodorju M. Dostojevskem in Jamesu Joyceu, posebej pa tudi nekonvencionalno reprezentacijo holokavsta v avtobiografskem romanu *Brezusodnost* Imreja Kertésza. Tako zgodovina antisemitizma ni obravnavana ločeno od literature, temveč skozi vprašanje, kako literarna imaginacija stereotype prevzema, preoblikuje, problematizira ali presega. Takšna perspektiva povezuje literarno zgodovino z zgodovino idej in kulturnega spomina, vendar ostaja njeno izhodišče konkretno literarno besedilo in način njegovega oblikovanja človeka, skupnosti in drugega.

Monografija *Trpljenje in smrt v zgodovini judovske literature* (Ljubljana: Slovenska matica, 2020, 556 str.) spremeni perspektivo raziskovanja: od zunanjih reprezentacij Judov preide k judovski literarni tradiciji sami ter k načinom, kako je ta skozi stoletja ubesedovala trpljenje, smrt, žalovanje, upanje in človekovo dostojanstvo. Raziskovalni lok sega od Psalmov, starejših judovskih žalostink in liturgične poezije do moderne judovske književnosti in literature o holokavstu. Ob Hayimu Nahmanu Bialiku, Abrahamu Sutzkeverju, Paulu Celanu, Nelly Sachs in drugih pesnikih raziskuje poetizacijo pogromov, preganjanja in izgube, ob Primu Leviju, Stefanu Zweigu in Imreju Kertészu pa razmerje med zgodovinsko izkušnjo, avtobiografijo, pričevanjem in literarno obliko. Posebno mesto imajo tudi glasovi judovskih avtoric – Ane Frank, Hélène Berr in Etty Hillesum – ter vprašanja empatije, moralne izbire, spomina in možnosti literarnega pričevanja po holokavstu.

Monografija *Izvori podobe Judov v starejšem slovenskem slovstvenem izročilu* (Ljubljana: Slovenska matica, 2023, 1021 str.) široko evropsko raziskavo usmeri k slovenskemu gradivu in jo razširi globoko v zgodovino slovenskega slovstva. Obravnava podobe Judov v srednjeveških cerkvenih pesmih in samostanskih besedilih, pri Primožu Trubarju, v Škofjeloškem, Kapelskem in Drabosnjakovem pasijonu, v Poljanskem rokopisu ter v obsežnem izročilu starih slovenskih ljudskih pesmi, molitev in nabožnih besedil. Slovenskega gradiva ne bere izolirano, temveč ob evropskih, slovanskih in drugih vzporednicah ter tako raziskuje poti, po katerih so se motivi,

stereotipi in pripovedni obrazci prenašali med jeziki, kulturami in obdobji. Raziskava s tem povezuje starejšo slovensko književnost, slovstveno folkloro, rokopisno kulturo, primerjalno književnost in zgodovino evropskih kulturnih predstav. Avtorica je zbrala tudi obsežno gradivo za nadaljnjo monografsko raziskavo podobe Judov v novejši slovenski književnosti od Prešerna do sodobnosti.

Navedene štiri doslej objavljene knjige je smiselno razumeti kot povezano raziskovalno celoto, ki nastaja med letoma 2016 in 2023. Pot vodi od evropske zgodovine protijudovstva in antisemitizma prek podob Judov v evropski umetnosti in notranjega glasu judovske literarne tradicije do poglobljene raziskave slovenskega slovstvenega prostora. Prav zadnji korak pokaže širši pomen celotnega raziskovanja: evropsko in judovsko gradivo omogoči natančnejše razumevanje slovenskega izročila, raziskava slovenskega gradiva pa temu izročilu določi mesto v širši evropski kulturni zgodovini.

VII.2 Literarna zgodovina, kulturni spomin in aktualnost raziskovanja

Aktualnost tega dela je izrazita. V času ponovnega zaostrovanja vprašanj antisemitizma, predsodkov, kulturne in verske različnosti, nasilja ter kolektivnega spomina literarna zgodovina omogoča vpogled v dolgotrajne procese nastajanja podob drugega – in v načine, kako jezik in pripoved takšne podobe prenašata iz ene generacije v drugo. Literarna zgodovina se tu srečuje z vprašanjem kulturnega spomina in etične odgovornosti: kako besede, podobe in pripovedi skozi dolga obdobja oblikujejo odnos do drugega ter kako jih lahko literatura ne le ohranja, temveč tudi razkriva, preizprašuje in presega.

VIII. SVETO PISMO KOT LITERATURA: LITERARNE OBLIKE, MEDBESEDILNOST TER VPLIV SVETEGA PISMA NA EVROPSKO IN SLOVENSKO KULTURO

VIII.1 LITERARNOST SVETOPISEMSKEGA BESEDILA IN RAZISKOVALNA METODA

Eno osrednjih in najbolj prepoznavnih področij raziskovalnega dela Irene Avsenik Nabergoj je literarnovedno raziskovanje Svetega pisma. Izhodišče njenega pristopa je Sveto pismo kot literatura: kot izjemno raznovrsten korpus pripovedi, poezije, pesmi, molitev, dialogov, govorov, prilik in drugih literarnih oblik, katerih pomen nastaja skozi jezik, kompozicijo, pripovedno perspektivo, karakterizacijo, metaforo, simbol, retorično zgradbo in žanrske konvencije. Svetopisemskih besedil zato ne obravnava le kot zgodovinskih ali verskih dokumentov, temveč kot literarna besedila z lastno poetiko, ki so prav zaradi svoje izrazne in pripovedne moči postala eden temeljnih virov evropske in slovenske književnosti ter kulture.

V ospredju je vprašanje, kako biblično besedilo ustvarja pomen. Raziskave analizirajo način, kako pripoved oblikuje literarne osebe in njihove medsebojne odnose, kako govor in molk določata njihovo vlogo, kako ponavljanje, kontrast, stopnjevanje in perspektiva usmerjajo bralčevo razumevanje ter kako metafora in simbol omogočata izražanje izkušenj, ki jih neposredni pojmovni jezik težko zajame. Posebna pozornost je namenjena literarnemu

oblikovanju ljubezni, hrepenenja, strahu, krivde, pravičnosti, trpljenja, žrtvovanja, zvestobe, upanja in odrešenja. Takšen pristop umešča raziskovanje Svetega pisma neposredno v literarno vedo, naratologijo, retoriko, semantiko, hermenevtiko in primerjalno književnost.

Pomembno sintezo tega pristopa predstavlja monografija *Literarne vrste in zvrsti: stari Izrael, grško-rimska antika in Evropa* (Ljubljana: Cankarjeva založba, 2011, 623 str.). Njena primerjalna zasnova povezuje literarne oblike starega Izraela z grško-rimsko antiko in poznejšo evropsko književnostjo. S tem biblična literatura ni obravnavana kot izolirano besedilno izročilo, ampak kot del širše zgodovine literarnih oblik, zvrsti in načinov izražanja, ki so sooblikovali evropsko literaturo.

Drugo veliko sintezo predstavlja monografija *Podobe resničnosti, resnice in ljubezni v Svetem pismu in literaturi* (Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti, 2018, 745 str.). V njej raziskovanje izhaja iz treh temeljnih kategorij človekovega bivanja – resničnosti, resnice in ljubezni – ter spremlja njihove literarne upodobitve in pomenske transformacije od bibličnih besedil do poznejše literature. Monografija tako povezuje natančno branje besedila z vprašanjem njegovega dolgega kulturnega življenja in kaže, kako biblične podobe in pojmi prehajajo v evropsko literarno imaginacijo.

Osrednje mesto na tem področju ima monografija *Literarne oblike v Svetem pismu in odmevi v poznejši judovsko-krščanski kulturi* (Ljubljana: Mladinska knjiga, 2021, 658 str.). Že njena zasnova povezuje dve ravni raziskovanja: poetiko in literarno organizacijo bibličnega besedila na eni strani ter njegovo medbesedilno in kulturno življenje na drugi. Raziskava spremlja, kako se biblične pripovedi, pesmi, molitve, metafore, simboli in motivi prenašajo v poznejše judovsko in krščansko izročilo, kjer niso zgolj ponovljeni, temveč se v novih zgodovinskih in kulturnih okoliščinah na novo interpretirajo in literarno preoblikujejo.

Primerjalna metoda se v konkretnih interpretacijah odpira tudi proti starejšim literaturam in kulturnim tradicijam. Svetopisemsko pripoved o človekovi preizkušnji in padcu raziskuje ob Epu o Gilgamešu, Jožefovo zgodbo v razmerju do antičnih vzporednic, poznejšega judovskega izročila, Filona Aleksandrijskega in Korana, pripoved o faraonovi hčeri pa postavlja ob Evripidovo Medejo. Takšne primerjave niso namenjene zabrisovanju razlik med besedili, temveč prav njihovem natančnejšemu razumevanju: pokažejo, kako različne kulture in literarne oblike ubesedujejo preizkušnjo, svobodno voljo, sočutje, maščevanje, zvestobo in človekovo moralno odločitve.

Metodološka posebnost tega raziskovanja je v povezovanju štirih med seboj odvisnih ravni: besedilo – medbesedilnost – kontekst – recepcija. Izhodišče je vselej natančno branje konkretnega besedila ter njegove jezikovne, literarne, retorične in simbolne organizacije. Od tod se analiza širi k medbesedilnim povezavam in zgodovinskemu ter kulturnemu kontekstu, nato pa k recepciji in transformaciji besedila v novih literarnih in kulturnih okoljih. Pri tem ne gre le za sledenje virom in vplivom, temveč za raziskovanje procesov literarne preobrazbe: kako se pomen bibličnega motiva, literarnega lika, metafore ali pripovednega vzorca spremeni, ko preide v drug jezik, zgodovinsko obdobje, literarno zvrst ali kulturno okolje. Takšen pristop

omogoča hkratno ohranjanje filološke in literarnovedne pozornosti do posameznega besedila ter primerjalno raziskovanje dolgih poti motivov, podob in pripovednih struktur skozi različne jezike, književnosti in kulturne tradicije.

VIII.2 OD BIBLIČNEGA BESEDILA DO EVROPSKE LITERARNE IMAGINACIJE

Drugi veliki lok raziskovanja spremlja dolgo pot svetopisemskega besedila skozi evropsko kulturo. Biblija je skozi stoletja zagotavljala enega temeljnih repertoarjev evropske književnosti: njene zgodbe, literarni liki, simboli, metafore in etični konflikti so postajali gradivo vedno novih literarnih interpretacij. Raziskovanje Irene Avsenik Nabergoj se zato usmerja prav v procese transformacije – v vprašanje, kaj poznejša literatura iz bibličnega izročila ohrani, kaj spremeni in kakšen nov pomen mu podeli.

Posebno mesto ima Visoka pesem kot eno literarno najizrazitejših besedil o ljubezni v svetovni književnosti. Njena metaforika in semantika ljubezni omogočata raziskovanje razmerja med telesnim in duhovnim, hrepenenjem in pripadnostjo ter med neposrednim pesniškim izrazom in njegovo dolgo zgodovino interpretacije. V študiji »Evrpidova Medeja in svetopisemska Visoka pesem na preizkusu ljubezenskega diskurza« (2022) je biblični ljubezenski govor postavljen v dialog z enim ključnih besedil grške antike. Takšna primerjava razkriva različne literarne načine oblikovanja ljubezni, strasti, zvestobe, izgube in nasilja ter biblično literaturo umešča v širšo zgodovino evropskega literarnega izražanja človekove intimne izkušnje.

Pomemben del raziskav je namenjen tudi medbesedilnim transformacijam bibličnih pripovedi v judovskem, zgodnjekrščanskem in srednjeveškem izročilu. Študija iz leta 2024 tako spremlja transformacijo Haninih molitev iz Prve Samuelove knjige v Marijini hvalnici, apokrifu *Liber Antiquitatum Biblicarum* in Targumu prerokov. Raziskave Deborine pesmi istega leta povezujejo literarno analizo izvirne pesmi z njenimi poznejšimi predelavami in z vprašanjem literarne konstrukcije moči ženskih likov.

Recepcija je pri tem razumljena kot ustvarjalni literarni proces. Poznejše besedilo se z bibličnim predhodnikom pogovarja, ga razlaga, dopolnjuje, spreminja ali aktualizira. Prav spremljanje teh prehodov omogoča rekonstruirati dolge poti, po katerih so biblične pripovedi in simboli postali del evropskega kulturnega spomina.

VIII.3 LITERARNI LIKI, ČUSTVA IN ETIČNE DILEME SVETOPISEMSKIH PRIPOVEDI

V novejšem obdobju se njena literarnovedna analiza posebej poglobljeno usmerja v vprašanje, kako biblična pripoved oblikuje čustva, odnose in etične dileme svojih literarnih oseb. Čustvo pri tem ni obravnavano kot psihološka kategorija, dodana besedilu od zunaj, temveč kot sestavni del njegove poetike: razkriva se skozi pripovedno perspektivo, dejanje, govor in molk, telesno gesto, ponavljanje, kontrast, metaforo ter razmerje med literarnimi osebami.

Pomemben sklop predstavljajo raziskave ženskih likov Stare zaveze. Leta 2023 sta izšli študiji »Čustva in vrednote ženskih likov v Stari zavezi in Love Overcomes Fear and Brings Freedom:

The Courage of the Female Characters in the Pentateuch» (= Ljubezen premaguje strah in prinaša svobodo: pogum ženskih likov v Peteroknjižju). Leta 2024 so raziskave Hane, Deборе in drugih ženskih likov dodatno osvetlile literarno oblikovanje ženskega glasu, poguma, ranljivosti, materinstva, molitve in družbene moči.

Ta raziskovalni lok je leta 2026 dosegel obsežno sintezo v 692-stranski monografiji *Močna kakor smrt je ljubezen: ženske, čustva in družbeni odnosi v hebrejski Bibliji in antičnem svetu*. Monografija povezuje literarno analizo hebrejske Biblije s primerjalnim pogledom na antični svet in raziskuje, kako pripovedi skozi svoje ženske like razkrivajo strukture medosebnih in družbenih odnosov. V središču je vprašanje, kako literatura človeško izkušnjo spreminja v pripoved – in kako prav literarna oblika omogoča, da izkušnje ljubezni, strahu, izgube, zvestobe, materinstva, konflikta in poguma ostajajo razumljive tudi bralcu, ki pripada povsem drugemu zgodovinskemu svetu.

Literarni pristop omogoča tudi novo branje etično skrajnih pripovednih situacij. V študiji »The Drama of Obedience and Emotion: The Sacrifice of a Child, Authority, and the Human Trial in the Narratives of Abraham and Jephthah« (= Drama poslušnosti in čustev: žrtvovanje otroka, avtoriteta in človeška preizkušnja v pripovedih o Abrahamu in Jefteju; 2025) sta pripovedi o Abrahamu in Jefteju primerjalno analizirani skozi strukturo preizkušnje, vprašanje avtoritete, žrtvovanja otroka in čustvene dinamike literarnih oseb. Literarna analiza tako razkrije večplastnost besedila, ki je ni mogoče skržiti na en sam nauk: prav pripovedna zgradba odpira napetosti med poslušnostjo in odgovornostjo, avtoriteto in vestjo, ljubeznijo in žrtvovanjem.

VIII.4 LITERARNOST SVETOPISEMSKEGA PREVODA IN SLOVENSKI JEZIK

Posebno področje raziskovanja predstavlja literarnost prevoda Svetega pisma. Prevod pri tem ni zgolj prenos informacije iz izvirnega v ciljni jezik, ampak ponovno literarno oblikovanje besedila. Prevajalec se srečuje z ritmom, ponavljanjem, metaforo, večpomenskostjo, slogovnimi registri, semantičnimi polji in zvočnostjo izvirnika – torej prav s tistimi prvinami, ki odločilno ustvarjajo njegovo literarno učinkovanje.

Od leta 2010 je Irena Avsenik Nabergoj vodila strokovno skupino za jezik in slog novega slovenskega prevoda Svetega pisma. To delo povezuje literarno interpretacijo, filološko natančnost, semantiko in stilistiko s konkretno prevajalsko prakso. Raziskovanje se hkrati vrača v zgodovino slovenskih bibličnih prevodov, posebej k Štefanu Küzmiču, Matevžu Ravnikarju, Juriju Japlju in drugim prevajalcem, ter preučuje njihovo mesto v razvoju slovenskega knjižnega in literarnega jezika.

Pomemben del tega raziskovanja je povezan tudi s Slovensko akademijo znanosti in umetnosti. Leta 2024 je pri SAZU v znanstveni monografiji *Števan Küzmič: ob tristoletnici rojstva* (uredil akademik prof. Marko Jesenšek) izšla njena študija »Semantično polje božje in človeške ljubezni v Küzmičevem prevodu Nove zaveze (1771)«, v kateri raziskovanje svetopisemskega prevoda povezuje s semantiko, zgodovino slovenskega jezika in literarnim oblikovanjem temeljnih bibličnih pojmov

Leta 2023 je v študiji »Semantično polje ljubezni in strahu v treh starejših in zadnjem slovenskem prevodu Pete Mojzesove knjige« (*Slavia Centralis*, 16/2, str. 175–190) primerjala načine, kako različna obdobja slovenskega svetopisemskega prevajanja jezikovno oblikujejo in pomensko izražajo temeljna biblična pojma ljubezni in strahu. Istega leta je v metodološko zasnovani razpravi »Razvoj metode semantičnih polj ob primeru hebrejskega pojma resnice« (*Bogoslovni vestnik*, 83/2, str. 339–357) obravnavala razvoj metode semantičnih polj in njeno uporabo pri raziskovanju hebrejskega pojma resnice. Leta 2025 pa je v študiji »Neizčrpna beseda: o literarnih razsežnostih svetopisemskega prevoda« (*Tretji dan*, 52/1, str. 41–62) raziskovanje svetopisemskega prevajanja nadaljevala z obravnavo njegovih literarnih razsežnosti.

Ta raziskovalna usmeritev se nadaljuje tudi s primerjalno obravnavo svetopisemskih prevodov Matevža Ravnikarja, Jurija Japlja in Antona Volca. Leta 2026 je v znanstveni monografiji *Matevž Ravnikar: prenovitelj slovenske proze in tržaško-koprski škof* objavila študijo »Starozavezni himnično-liturgični obrazec o ljubezni med Bogom in Izraelom (2 Mz 20,4-6; 5 Mz 5,8-10; 7,9-10) v prevodih Ravnikarja, Japlja in Volca« (str. 253–271). Z njo je primerjalno raziskovanje slovenskih svetopisemskih prevodov razširila na vprašanja kontinuitete in sprememb v jeziku, semantiki in literarnem izrazu v različnih obdobjih slovenskega svetopisemskega prevajanja.

V slovenskem prostoru ima takšno raziskovanje posebno težo, saj zgodovine slovenskega knjižnega jezika in književnosti ni mogoče ločiti od zgodovine prevajanja Svetega pisma. Biblični prevodi niso posredovali samo vsebine, temveč so soustvarjali slovensko besedišče, slog, metaforiko, frazeologijo in kulturni spomin. Raziskovanje njihove literarnosti zato hkrati pomeni raziskovanje enega od pomembnih virov slovenskega literarnega izraza.

VIII.5 BIBLIJA IN SLOVENSKA KNJIŽEVNOST

Tretji veliki lok vodi od bibličnega besedila in njegovega prevoda k slovenski književnosti. Na tej ravni se biblične raziskave neposredno povezujejo z raziskavami Prešerna, Cankarja, Meška, Rebule, Kocbeka, Jančarja in drugih slovenskih avtorjev. Vprašanje ni samo, ali je določen motiv bibličnega izvora, ampak predvsem, kako ga slovenski pisatelj literarno preoblikuje: kaj iz izročila ohrani, kaj spremeni, kako ga prenese v drugačno zgodovinsko izkušnjo in kakšen nov etični, eksistencialni ali estetski pomen mu podeli.

Tako raziskave segajo od metaforike eksodusa pri Alojzu Rebuli in duhovnih ter bibličnih razsežnosti slovenske književnosti do religioznega in etičnega obzorja Cankarjeve literature, ljubezni in odpovedi pri Francu Ksaverju Mešku ter vprašanj vojne, nasilja, krivde, žrtve in odgovornosti v novejši slovenski književnosti.

Pomemben del tega raziskovalnega obzorja predstavljajo primerjalne študije etičnih in eksistencialnih vprašanj v evropski in slovenski književnosti. Literarne junake Dostojevskega, Tolstoja in Cankarja je tako soočala ob vprašanjih dobrega, krivde in človekove moralne odločitve, v raziskovanju trpljenja otrok pa je primerjalni lok povezoval Dickensa,

Dostojevskega, Hauptmanna in Cankarja. Primerjava tu ne izhaja iz zunanje podobnosti med avtorji, temveč iz skupnega literarnega problema – nedolžne žrtve, trpljenja, krivde, odgovornosti ali možnosti etičnega odziva – ter pokaže različne načine, kako ga posamezne poetike in kulturna okolja literarno oblikujejo.

Biblična medbesedilnost s tem postane pomemben ključ za razumevanje slovenske literarne zgodovine. Slovenska književnost se pokaže kot del širšega evropskega prostora, v katerem so se biblične zgodbe, metafore in vrednostni pojmi stoletja spreminjali, sekularizirali, polemizirali in na novo literarno osmišljali.

VIII.6 OD POETIKE BIBLIČNEGA BESEDILA DO KULTURNEGA SPOMINA

Raziskovalni lok tako sega od najtesnejšega branja bibličnega besedila do vprašanja njegovega večtisočletnega kulturnega učinkovanja: od literarne vrste in zvrsti, pripovedne tehnike, metafore in semantike prek medbesedilnosti in prevoda do recepcije v evropski in slovenski književnosti. Monografije *Literarne vrste in zvrsti* (2011), *Podobe resničnosti, resnice in ljubezni v Svetem pismu in literaturi* (SAZU, 2018, 745 str.), *Literarne oblike v Svetem pismu in odmevi v poznejši judovsko-krščanski kulturi* (2021, 658 str.) in *Močna kakor smrt je ljubezen* (2026, 692 str.) predstavljajo velike sinteze posameznih stopenj tega raziskovanja.

Izvirnost takšnega profila je v dosledno literarnem izhodišču in hkrati v širini njegovega dosega. Ista raziskovalna metoda omogoča preučevanje poetike hebrejske pripovedi ali pesmi, njenega prehoda v poznejša judovska in krščanska besedila, njenega prevoda v slovenščino ter njene nove literarne eksistence pri slovenskem ali evropskem pisatelju. Tako se povezujejo področja, ki so pogosto raziskovana ločeno: literarna teorija in zgodovina, primerjalna književnost, biblična literatura, semantika in prevajanje, medbesedilnost, recepcija ter slovenska literarna in kulturna zgodovina.

Za slovenski raziskovalni prostor je takšna povezava posebej pomembna. Slovenski jezik in književnost sta se stoletja razvijala v intenzivnem dialogu z bibličnim in judovsko-krščanskim izročilom, vendar je te povezave mogoče celostno raziskovati le ob hkratnem poznavanju literarne vede, bibličnih izvorov, zgodovine njihove recepcije, prevajanja in slovenskega literarnega gradiva. Prav na tem presečišču raziskovalno delo Irene Avsenik Nabergoj povezuje poglobljeno literarno analizo Svetega pisma z raziskovanjem njegovega izjemnega vpliva na evropsko in slovensko književnost, jezik in kulturni spomin.

IX. ZNANSTVENO DELO V OKVIRU ZRC SAZU IN SODELOVANJE S SAZU

Pomemben prostor njenega znanstvenega dela predstavljata ZRC SAZU in sodelovanje s Slovensko akademijo znanosti in umetnosti. Na Inštitutu za kulturno zgodovino ZRC SAZU deluje kot znanstvena svetnica, od leta 2020 pa je tudi članica njegovega Znanstvenega sveta (drugi mandat).

Sodelovanje s SAZU sega vsaj v leto 2014, ko je na simpoziju *Humanizem in humanistika* v Dvorani SAZU predavala o temi »Resničnost, resnica in lepota v umetniški besedi izbranih

pesnikov in pisateljev od predromantike do moderne«. Iz tega raziskovanja je nastala obsežnejša primerjalnoliterarna študija »Resničnost, resnica in lepota v umetniški besedi J. W. Goetheja, J. Keatsa, L. N. Tolstoja, I. Cankarja in S. Kosovela«, ki je leta 2016 izšla v zborniku *Humanizem in humanistika* pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti (str. 147–176). Primerjalna zasnova študije povezuje Goetheja, Keatsa in Tolstoja s Cankarjem in Kosovelom ter prek različnih literarnih obdobj in nacionalnih tradicij raziskuje razmerje med umetniško besedo, resničnostjo, resnico in lepoto. Ob izidu zbornika je junija 2016 sodelovala tudi pri njegovi predstavitvi v Glavni dvorani SAZU. Že ta zgodnejši sklop dela kaže značilno smer njenega raziskovanja: slovensko književnost, zlasti Cankarja in Kosovela, postavlja v primerjalni dialog z velikimi evropskimi literarnimi tradicijami ter vprašanja resničnosti, resnice in lepote obravnava kot literarna in humanistična vprašanja.

Pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti je leta 2018 izšla njena obsežna monografija *Podobe resničnosti, resnice in ljubezni v Svetem pismu in literaturi*.

Istega leta je v Akademski dvorani SAZU na simpoziju *Akademski pogledi na Cankarja*, pripravljenem ob stoletnici Cankarjeve smrti in osemdesetletnici Slovenske akademije znanosti in umetnosti, predstavila referat »Ivan Cankar v odnosu do vere in v pogledih na katolištvo«. S tem se je njeno sodelovanje z Akademijo povezalo tudi z enim osrednjih področij njenega literarnovednega raziskovanja – s slovensko književnostjo in Cankarjevim opusom.

V raziskovalnem okolju ZRC SAZU je nastopila tudi na znanstvenih srečanjih, med drugim leta 2018 s predavanjem *Oblike in pomen biografskega v literarni zgodovini na posvetovanju Biografija – historiografija – humanistika* v Atriju ZRC ter leta 2021 na 12. Grošljevem simpoziju v Atriju ZRC SAZU s predavanjem »Erotična ljubezen in odziv na nezvestobo v Evripidovi Medeji in v izbranih besedilih hebrejskega Svetega pisma«. Slednje kaže tudi značilno primerjalno razsežnost njenega dela, saj povezuje antično književnost in hebrejsko Biblijo z raziskovanjem literarnih podob ljubezni in čustev.

Leta 2024 je pri SAZU v znanstveni monografiji *Števan Küzmič: ob tristoletnici rojstva*, ki jo je uredil Marko Jesenšek, izšla njena študija »Semantično polje božje in človeške ljubezni v Küzmičevem prevodu Nove zaveze (1771)« (str. 65–86). Razprava raziskovanje bibličnega prevoda povezuje z zgodovino slovenskega jezika, semantiko in literarnim oblikovanjem temeljnih pojmov ter tako sodelovanje z Akademijo umešča tudi v raziskovanje starejšega slovenskega slovstvenega in prevodnega izročila.

Oktobra 2024 se je udeležila znanstvenega posveta ob stoletnici rojstva akademika Alojza Rebule z naslovom *Alojz Rebula: Slovenec med zgodovino in nadčasnim* (angl. *Alojz Rebula: A Slovenian between History and the Timeless*), ki je potekal 21. in 22. oktobra 2024 v Dvorani Slovenske akademije znanosti in umetnosti (SAZU) v Ljubljani. Na posvetu je predstavila referat »'Veličastne možnosti metaforičnega' v prikazih ženskih in moških likov v Rebulovem romanu Jutri čez Jordan«. Povzetek referata je bil istega leta objavljen na straneh 27–28 v publikaciji *Alojz Rebula: Slovenec med zgodovino in nadčasnim: znanstveni posvet ob stoti obletnici rojstva akademika Alojza Rebule: program posveta in povzetki referatov*, ki jo je

uredil Brane Senegačnik in izdala SAZU. Raziskavo je pozneje razvila v obsežnejšo znanstveno študijo.

Njena dejavnost na področju organizacije znanstvenih srečanj je bila posebej intenzivna leta 2025, ko je zasnovala mednarodni simpozij *Moč čustev: od antičnih in judovsko-krščanskih korenin do njihovega odmeva v svetovni in slovenski literaturi, umetnosti in kulturi* (angl. *The Power of Emotions: From Ancient and Judeo-Christian Roots to Their Echoes in World and Slovenian Literature, Art, and Culture*), ki je potekal 22. in 23. maja 2025 v Dvorani SAZU v Ljubljani. Bila je idejna pobudnica simpozija in predsednica znanstvenega ter organizacijskega odbora. Simpozij je povezal raziskovalce iz Slovenije in tujine ter potekal v hibridni obliki, z neposredno udeležbo in sodelovanjem prek platforme Zoom. Pri izvedbi so sodelovali Univerza v Ljubljani, Znanstvenoraziskovalni center SAZU (ZRC SAZU), Znanstveno-raziskovalno središče Koper (ZRS Koper) in Slovenska akademija znanosti in umetnosti.

Na simpoziju je predstavila tudi svoj znanstveni referat »'Močna kakor smrt je ljubezen' (Vp 8,6): med hrepenenjem, ranljivostjo in tragičnostjo ljubezni v hebrejski Bibliji in pri Shakespearu« (angl. "Love Is as Strong as Death' (Song 8:6): Between Longing, Vulnerability, and the Tragic Dimension of Love in the Hebrew Bible and in Shakespeare).

Kot urednica je pripravila tudi 151 strani obsegajočo dvojezično publikacijo *Moč čustev: od antičnih in judovsko-krščanskih korenin do njihovega odmeva v svetovni in slovenski literaturi, umetnosti in kulturi: mednarodni simpozij v Ljubljani: program in povzetki znanstvenih prispevkov* (angl. *The Power of Emotions: From Ancient and Judeo-Christian Roots to Their Echoes in World and Slovenian Literature, Art, and Culture: International Symposium in Ljubljana: Programme and Abstracts of Scientific Contributions*), ki jo je leta 2025 izdala Slovenska akademija znanosti in umetnosti (ISBN 978-961-268-112-8). Za publikacijo je napisala uvodno razpravo »Moč čustev: med ranljivostjo in odpornostjo« (angl. *The Power of Emotions: Between Vulnerability and Resilience*, str. 9–12). V publikaciji je bil objavljen tudi povzetek njenega simpozijskega referata (str. 23–26).

Njegov neposredni znanstveni rezultat je kolektivna monografija *The Power of Emotions: Biblical Foundations, Cultural Transformations, and Contemporary Perspectives* (2026), ki jo je zasnovala in uredila ter zanjo napisala uvodno študijo »The Power of Emotions: Between Human Vulnerability and the Possibility of Transformation«. Več kot 550-stranska knjiga združuje približno 25 avtorskih prispevkov in sega od antičnih in bibličnih izhodišč prek patristike in evropske književnosti do sodobnih kulturnih vprašanj.

Sodelovanje s SAZU se je leta 2026 nadaljevalo z objavo študije »Metaforika eksodusa kot pot iskanja identitete v romanu Alojza Rebule Jutri čez Jordan« v znanstveni monografiji *Alojz Rebula: Slovenec med zgodovino in nadčasnim*, ki jo je uredil Brane Senegačnik in je izšla pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti. Študija na straneh 53–79 predstavlja razvito znanstveno različico raziskave, predstavljene na posvetu SAZU leta 2024, ter biblično metaforiko obravnava kot eno od poti k razumevanju Rebulovega literarnega oblikovanja identitete. Tako se tudi v sodelovanju z Akademijo srečujejo področja, ki so sicer značilna za

njen širši raziskovalni profil: slovenska književnost, literarna interpretacija, biblična medbesedilnost, kulturni spomin in zgodovina slovenskega jezika.

Delo v okviru ZRC SAZU in sodelovanje s SAZU tako ne predstavljata ločene institucionalne razsežnosti njenega raziskovanja, temveč prostor, v katerem se posamezne raziskovalne smeri – od Cankarja in Rebule do starejšega slovenskega slovstva, bibličnih prevodov ter primerjalnega raziskovanja književnosti in čustev – srečujejo v skupnih znanstvenih projektih, posvetih in publikacijah.

X. MEDNARODNO RAZISKOVALNO DELO

Mednarodno delo se je razvijalo vzporedno z raziskovanjem slovenske književnosti in danes predstavlja eno od stalnic njenega akademskega profila.

X.1 Združene države Amerike in AATSEEL

Posebej kontinuirana je njena navzočnost v ameriškem in britanskem znanstvenem prostoru. V Združenih državah Amerike in Kanadi je raziskovalno in konferenčno sodelovala najmanj desetkrat, v okviru ameriškega združenja AATSEEL (American Association of Teachers of Slavic and East European Languages), kjer je v različnih letih predstavljala raziskave slovenske in primerjalne književnosti – med drugim Prešerna, Cankarja ter nazadnje Kocbeka in Jančarja. Nastopi v Bostonu, Chicagu, Seattlu, Filadelfiji, Chicagu, Austinu in drugod ter leta 2026 v New Orleansu kažejo kontinuirano vključevanje slovenske književnosti v ameriški slavistični in primerjalnoliterarni prostor.

X.2 Cambridge in kongres »International Medieval Congress« na Univerzi v Leedsu, Združeno kraljestvo

Prav tako dolgotrajna je njena raziskovalna navzočnost v Združenem kraljestvu. Od leta 2010 skoraj vsako leto raziskovalno biva na St Edmund's College, University of Cambridge, praviloma od enega do štirih mesecev, približno desetkrat pa je s predavanjem sodelovala tudi na velikem mednarodnem kongresu International Medieval Congress na Univerzi v Leedsu. Med novjšimi nastopi je 7. julija 2025 v Leedsu predstavila raziskavo o začetkih pripovedovanja o Marijinem življenju in razvoju marijanske pobožnosti v srednjeveških samostanih, 6.–9. julija 2026 pa raziskavo »Biblical Foundations of the Concepts of Time and Eternity in The Confessions of Saint Augustine« (= Biblični temelji pojmov časa in večnosti v *Izpovedih* svetega Avgušтина).

X.3 Širša mednarodna mreža

Mednarodna pot tako ne temelji na posameznih gostovanjih, temveč na vračanju v ista pomembna akademska okolja ter na postopnem vzpostavljanju trajnejših raziskovalnih povezav. Ob ZDA in Združenem kraljestvu je raziskovalno in/ali predavateljsko delovala tudi v Avstriji, Italiji, Nemčiji, Franciji, na Češkem, Madžarskem, Poljskem, v Romuniji, na Hrvaškem in v Izraelu. Med pomembnimi mednarodnimi okolji njenega dela so mednarodna

združenja AATSEEL, International Medieval Congress, European Society of Biblical Studies (EABS), International Society for Cultural History (ISCH) in IOSOT (International Organization for the Study of the Old Testament – slovensko: Mednarodna organizacija za preučevanje Stare zaveze), na katerih je bila občasno tudi vodja panelov; s predavanji pa je gostovala tudi na univerzah v Avstriji, Italiji, Češkoslovaški, Nemčiji in drugih.

2. julija 2024 je na kongresu International Congress on the Study of the Middle Ages predstavila raziskavo o dramatičnih odzivih Judov v Mainzu ob začetku prve križarske vojne leta 1096.

7. julija 2025 je na kongresu International Medieval Congress v Leedsu predavala o začetkih pripovedovanja o Marijinem življenju in razvoju marijanske pobožnosti v srednjeveških samostanih.

15. avgusta 2025 je na 25. kongresu IOSOT v Berlinu predstavila primerjalno literarno in etično analizo pripovedi o Abrahamu in Jefteju – »Trial, Temptation, and Ethical Dilemmas in Biblical Narratives: Abraham (Gen 22:1-19) and Jephthah (Judg 11:29-40)« (=Preizkušnja, skušnjava in etične dileme v svetopisemskih pripovedih: Abraham (1 Mz 22,1-19) in Jefte (Sod 11,29-40)). Raziskava je istega leta dobila tudi objavljeno obliko v študiji o pokorščini, čustvih, avtoriteti in človekovi preizkušnji.

19.–22. februarja 2026 je sledil nastop na AATSEEL v New Orleansu s Kocbekom in Jančarjem, 6.–9. julija 2026 pa v Leedsu raziskava »Biblical Foundations of the Concepts of Time and Eternity in The Confessions of Saint Augustine«.

Pomembno je, da mednarodni nastopi niso sklepni del njene raziskave, ampak pogosto začetek njenega naslednjega razvojnega koraka. Po raziskavi, predstavljeni v Leedsu leta 2025, je prejela povabilo k pripravi samostojne znanstvene monografije v Angliji; po predstavitvi v New Orleansu leta 2026 pa še povabilo h knjižnemu projektu v ZDA. Za eno od načrtovanih monografij je že sklenjena založniška pogodba.

XI. ZNANSTVENE MONOGRAFIJE

Monografski opus je pomemben, ker omogoča spremljanje razvoja raziskovalnih vprašanj skozi daljše časovno obdobje – od slovenske književnosti in primerjalne motivike do evropske kulturne zgodovine, judovske književnosti, biblične literarne vede in raziskovanja čustev.

1. *Ljubezen in krivda Ivana Cankarja* – Ljubljana: Mladinska knjiga, 2005, 794 str.
2. *Mirror of Reality and Dreams: Stories and Confessions by Ivan Cankar* – Frankfurt am Main: Peter Lang, 2008, 309 str.
3. *Longing, Weakness and Temptation: From Myth to Artistic Creations* – Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing, 2009, XII + 321 str.
4. *Hrepenenje in skušnjava v svetu literature: motiv Lepe Vide* – Ljubljana: Mladinska knjiga, 2010, 726 str.

5. *Literarne vrste in zvrsti: stari Izrael, grško-rimska antika in Evropa* – Ljubljana: Cankarjeva založba, 2011, 623 str.
6. *The Power of Love and Guilt: Representations of the Mother and Woman in the Literature of Ivan Cankar* – Frankfurt am Main: Peter Lang, 2013, 463 str.
7. *Reality and Truth in Literature: From Ancient to Modern European Literary and Critical Discourse* – Göttingen: V&R unipress, 2013, 229 str.
8. *Simboli neizrekljivega / Symbols of the Inexpressible* – Ljubljana: Intelego, 2013 (skupaj z akademikom prof. Jižetom Krašovcem in akad. prof. Andrejo Žele)
9. *Justice and Redemption: Anthropological Realities and Literary Visions by Ivan Cankar* – Frankfurt am Main: Peter Lang, 2014, 353 str.
10. *Zgodovina protijudovstva in antisemitizma v Evropi* – Ljubljana: Slovenska matica, 2016, 248 str.
11. *Podoba Judov v evropski literaturi, gledališču, glasbi in filmu* – Ljubljana: Slovenska matica, 2017, 352 str.
12. *Podobe resničnosti, resnice in ljubezni v Svetem pismu in literaturi* – Ljubljana: Založba SAZU, 2018, 745 str.
13. *Trpljenje in smrt v zgodovini judovske literature* – Ljubljana: Slovenska matica, 2020, 556 str.
14. *Literarne oblike v Svetem pismu in odmevi v poznejši judovsko-krščanski kulturi* – Ljubljana: Mladinska knjiga, 2021, 658 str.
15. *Izvori podobe Judov v starejšem slovenskem slovstvenem izročilu* – Ljubljana: Slovenska matica, 2023, 1021 str.
16. 2026 – *Močna kakor smrt je ljubezen: ženske, čustva in družbeni odnosi v hebrejski Bibliji in antičnem svetu* – Ljubljana: Založba ZRC in Teoploška fakulteta Univerze v Ljubljani, 692 str.

Razvoj monografij kaže značilno raziskovalno pot: od intenzivnega raziskovanja Cankarja in slovenske književnosti k primerjalnim študijam motivov, resnice, ljubezni in krivde; nato k zgodovini evropskih kulturnih predstav o Judih in njihovim slovenskim različicam; ter v zadnjem obdobju k literarnemu raziskovanju čustev, ženskih likov in pripovednih struktur.

XII. RAZISKOVALNI DOSEŽKI 2024–2026: OD POSAMEZNE ŠTUDIJE DO MONOGRAFSKE SINTEZE

Obdobje 2024–2026 je posebej zgoščena faza njenega raziskovalnega dela. V njem se več dolgo razvijajočih se smeri – slovenska književnost, biblična literarna veda, raziskovanje ženskih likov in čustev, recepcija, kulturni spomin ter mednarodno znanstveno sodelovanje – poveže v nove študije, mednarodne predstavitve, simpozij ter individualno in kolektivno monografsko sintezo.

XII.1 2024 – od posameznih analiz k širši raziskovalni sintezi

Leto 2024 zaznamuje intenzivno raziskovanje literarnih reprezentacij ženskih likov in čustev v bibličnih in zgodnjekrščanskih besedilih. Analize Hane, Marije, Debore in drugih

svetopisemskih ženskih likov se osredinjajo na način, kako pripovedna struktura, karakterizacija, govor, molk in čustveni odziv določajo njihovo literarno funkcijo.

Rezultat ni le niz posameznih interpretacij. Postopno se oblikuje raziskovalni model, v katerem čustva niso čustva niso razumljena samo kot psihološka stanja, temveč kot prvine literarne karakterizacije in pripovedne dinamike, ženski liki pa kot dejavne nosilke pripovednega obrata. Te raziskave postanejo ena od podlag za poznejšo veliko monografsko sintezo.

2. julija 2024 je na simpoziju International Congress on the Study of the Middle Ages predstavila raziskavo *Narratives of the Dramatic Response of the Jews of Mainz to the Political Crisis at the Beginning of the First Crusade, 1096* (= Pripovedi o dramatičnem odzivu Judov v Mainzu na politično krizo ob začetku prve križarske vojne leta 1096). S tem se je raziskovanje judovske literature in kulturnega spomina nadaljevalo tudi po veliki monografiji iz leta 2023.

V slovenski književnosti je leta 2024 nadaljevala raziskovanje Cankarja ter odprla nov sklop raziskovanja Franca Ksaverja Meška. Referat o tematiki ljubezni v Meškovem opusu, predstavljen 28. oktobra 2024 v Slovenj Gradcu, je naslednje leto razvila v samostojno znanstveno študijo.

XII.2 2025 – znanstveno vodenje in mednarodna razširitev

Leto 2025 pomeni izrazitejši prehod od individualnega raziskovanja k oblikovanju širšega raziskovalnega prostora. Osrednji dosežek je zasnova in izvedba mednarodnega simpozija *Moč čustev* na SAZU. Raziskovalna tema, ki je nastajala v okviru projekta J6-50212, se je tako razvila v srečanje raziskovalcev različnih ustanov in disciplin.

7. julija 2025 je na International Medieval Congress na Univerzi v Leedsu v Angliji predstavila raziskavo o začetkih pripovedovanja o Marijinem življenju in razvoju marijanske pobožnosti v srednjeveških samostanih.

15. avgusta 2025 je na 25. kongresu IOSOT v Berlinu predstavila referat »Trial, Temptation, and Ethical Dilemmas in Biblical Narratives: Abraham (Gen 22:1–19) and Jephthah (Judg 11:29–40)«. Raziskava je istega leta dobila tudi objavljeno znanstveno obliko v študiji »The Drama of Obedience and Emotion: The Sacrifice of a Child, Authority, and the Human Trial in the Narratives of Abraham and Jephthah«.

V slovenski književnosti je raziskava Meška iz leta 2024 prerasla v študijo »Preobrazba ljubezni v zreli in pozni ustvarjalnosti Franca Ksaverja Meška: med hrepenenjem, odpovedjo in predanostjo«. Objavila je tudi znanstveno študijo »Neizčrpna beseda: o literarnih razsežnostih svetopisemskega prevoda«, ki literarno analizo neposredno povezuje z njenim dolgoletnim delom na področju slovenskega svetopisemskega jezika.

XII.3 2026 – individualna in kolektivna monografska sinteza

Prvi veliki rezultat leta 2026 je 692-stranska monografija *Močna kakor smrt je ljubezen: ženske, čustva in družbeni odnosi v Hebrejski Bibliji in antičnem svetu*. V njej se večletne raziskave ženskih likov, čustev, pripovednih struktur in družbenih odnosov povežejo v obsežno individualno znanstveno sintezo.

Drugi veliki rezultat je kolektivna znanstvena monografija *The Power of Emotions: Biblical Foundations, Cultural Transformations, and Contemporary Perspectives*. Irena Avsenik Nabergoj jo je zasnovala in uredila ter zanjo napisala uvodno študijo »The Power of Emotions: Between Human Vulnerability and the Possibility of Transformation«, poglavje in sklep. Več kot 550-stranska publikacija združuje približno 25 avtorskih prispevkov.

Poseben pomen tega rezultata je v celotnem loku njegovega nastajanja: od raziskovalnega vprašanja in vodenja projekta prek povezovanja raziskovalcev treh ustanov ter mednarodnega simpozija na SAZU do uredniške sinteze rezultatov v skupni znanstveni knjigi.

XII.4 2026 – slovenska književnost v mednarodnem prostoru

19.–22. februarja 2026 je na konferenci AATSEEL Annual Conference v New Orleansu predstavila temo z naslovom »Love as Resistance: Ethical Proximity in the Wartime Prose of Slovenian Writers Edvard Kocbek and Drago Jančar«. Slovenska književnost je tu izhodišče za širše vprašanje, kako literatura v skrajni izkušnji vojne oblikuje bližino, odgovornost in odpor proti razčlovečenju.

6.–9. julija 2026 je na kongresu International Congress on the Study of the Middle Ages v Leedsu predstavila raziskavo »Biblical Foundations of the Concepts of Time and Eternity in The Confessions of Saint Augustine«. Ta njena raziskava je že sprejeta za objavo v znanstveni reviji za izid v letu 2026.

Obdobje 2024–2026 zato ni le zaporedje posameznih objav in nastopov. Kaže celoten raziskovalni proces: od natančnega branja posameznega besedila do širšega raziskovalnega vprašanja, od projekta do mednarodne razprave ter od nje do znanstvenega članka, individualne monografije ali skupne monografske sinteze.

Sočasno se slovenska literarnovedna os ne umika, temveč krepi: Meško, Cankar, Rebula, Küzmič, Kocbek, Jančar in sodobna slovenska književnost se pojavljajo v člankih, monografijah, mednarodnih predavanjih in delu z učitelji.

XIII. PEDAGOŠKO DELO, MENTORSTVO IN PRENOS RAZISKAV V IZOBRAŽEVANJE

Pedagoško delo je sestavni del njenega znanstvenoraziskovalnega delovanja, saj omogoča neposredno povezovanje raziskovalnih spoznanj z univerzitetnim izobraževanjem in širšim pedagoškim prostorom. Na Univerzi v Ljubljani poučuje na vseh treh stopnjah študija, med drugim pri predmetih *Duhovnost v literaturi in umetnostih*, *Literatura in etika* in *Vpliv Biblije na kulturo* ter pri predmetih doktorskega študija. Pred tem je na Univerzi v Novi Gorici več kot

desetletje izvajala temeljne literarnovedne predmete s področij literarne teorije, slovenske književnosti in posebej ustvarjalnosti Ivana Cankarja. Njeno pedagoško delo tako povezuje temeljna literarnovedna znanja s sodobnimi interdisciplinarnimi pristopi k literaturi.

Pomembno razsežnost njenega akademskega delovanja predstavlja mentorstvo magistrskim in doktorskim študentom, pa tudi sodelovanje v doktorskih komisijah, habilitacijskih postopkih in pri ocenjevanju znanstvenega dela. S tem prispeva k oblikovanju novih generacij raziskovalcev ter k razvoju in ohranjanju znanstvenih standardov na področju literarnih ved.

Posebej izrazit je njen prispevek k **prenosu literarnovednih raziskav v srednješolsko izobraževanje**, zlasti na področju strokovne obravnave literarnih del, izbranih za maturitetni esej. Njene interpretacije presegajo neposredno pripravo na maturo, saj literarna besedila umeščajo v širše estetske, etične, kulturnozgodovinske in družbene kontekste. Tako je ob romanu *Angel pozabe* Maje Haderlap razvijala interpretativna izhodišča, ki povezujejo literarno analizo z vprašanji kulturnega spomina, zgodovinske travme, identitete, jezika in medgeneracijskega prenosa izkušnje. Tovrstno delo nadaljuje tudi ob sodobni slovenski književnosti, med drugim ob romanu *Na Klancu* Tine Vrščaj in zbirki *Steklene stene* Ane Svetel.

V letih 2025 in 2026 je ta prenos raziskovalnega znanja dobil še posebej konkretno obliko. Leta 2025 je za maturitetni priročnik pripravila obsežni interpretaciji del Ivana Cankarja in Tine Vrščaj, leta 2026 pa poglavji o Nikolaju V. Gogolju in Ani Svetel. Objavljene interpretacije je nadgradila s celodnevni strokovni delavnici za učitelje slovenščine, namenjenimi poglobljenemu razumevanju literarnih besedil, predstavitvi sodobnih interpretativnih pristopov in njihovi uporabi pri pouku. Zadnjih dveh delavnic, izvedenih 17. in 18. septembra 2026 v Zavodu sv. Stanislava v Ljubljani, se je, podobno kot že delavnic leta 2025, skupaj udeležilo približno 60 učiteljc in učiteljev slovenščine iz vse Slovenije.

Takšno delovanje vzpostavlja **neposredno povezavo med znanstvenim raziskovanjem, univerzitetnim poučevanjem in srednješolsko literarno vzgojo**. Raziskovalna spoznanja tako ne ostajajo omejena na znanstvene objave in akademski prostor, temveč prek strokovnih priročnikov, izobraževanja učiteljev in pouka književnosti vstopajo v širši izobraževalni proces. S tem prispeva ne le k strokovnemu razvoju učiteljev in poglobljenemu razumevanju literarnih besedil, temveč tudi k oblikovanju novih generacij kritičnih in občutljivih bralcev slovenske in svetovne književnosti.

XIV. ZNANSTVENE, STROKOVNE IN UREDNIŠKE FUNKCIJE

Od leta 2020 je članica Znanstvenega sveta Inštituta za kulturno zgodovino ZRC SAZU. Od leta 2016 sodeluje v Komisiji za doktorski študij in raziskovalno delo Teološke fakultete Univerze v Ljubljani. Dva mandata je delovala v strokovni komisiji Upravnega odbora Prešernovega sklada za področje književnosti, od leta 2018 je področna urednica za religijo in teologijo pri *Novem Slovenskem biografskem leksikonu*, sodeluje v uredniškem odboru revije *Romanoslavica* in je področna urednica za literaturo pri *Bogoslovnem vestniku*.

V letih 2017–2018 je bila sekretarka nacionalnega častnega odbora in vodja delovne skupine za kulturne dogodke pri predsedniku države gospodu Borutu Pahorju ob stoti obletnici smrti Ivana Cankarja. Ta funkcija je posebej povezana z njenim dolgoletnim znanstvenim raziskovanjem Cankarja in kaže tudi širši kulturni domet tega dela.

XV. ČLANSTVA, PRIZNANJA IN MEDNARODNO AKADEMSKO PRIZNANJE

Leta 2009 je prejela državno Zoisovo priznanje za pomembne znanstvene dosežke.

Leta 2015 je bila izvoljena za redno članico Evropske akademije znanosti in umetnosti (European Academy of Sciences and Arts), prvi razred: humanistične vede.

Leta 2016 je prejela priznanje Univerze v Ljubljani za najboljšo raziskovalko Teološke fakultete Univerze v Ljubljani.

Članstvo v Evropski akademiji znanosti in umetnosti ima v njenem profilu posebno mesto, saj pomeni vključitev v širšo evropsko akademsko skupnost in dopolnjuje dolgoletno mednarodno raziskovalno delo na univerzah, kongresih in v znanstvenih združenjih.

XV. ZNANSTVENI PROFIL IN NJEGOV POMEN

Raziskovalni profil Irene Avsenik Nabergoj se je skozi tri desetletja oblikoval v vztrajnem delu z literarnimi besedili ter v dialogu z različnimi raziskovalnimi tradicijami, ustanovami in znanstvenimi okolji. Njegovo izhodišče in trajno jedro ostaja **literarna veda**: natančno branje besedila, raziskovanje njegovega jezika in oblike, pripovedne perspektive, metaforike in simbolike ter vprašanje, kako literatura iz človeške izkušnje ustvarja pomen. Iz tega izhodišča se raziskovanje odpira v primerjalno književnost, zgodovino, religijo, etiko, kulturni spomin in raziskovanje čustev, ne da bi pri tem izgubilo svojo prvotno zavezanost besedilu.

V tem raziskovalnem loku se povezujejo področja, ki pripadajo različnim zgodovinskim, jezikovnim in kulturnim okoljem: slovenska književnost, starejše evropske literarne tradicije, judovska literatura in zgodovina njenih kulturnih reprezentacij, biblična literatura ter njihova poznejša recepcija. Njihova povezanost ne izhaja iz želje po širini sami po sebi, temveč iz postopnega odpiranja vprašanj, ki jih zastavljajo besedila. Eno raziskovalno vprašanje je vodilo k drugemu, posamezni korpusi pa so se skozi leta pokazali kot različni prostori premisleka o človeku, njegovem odnosu do drugega, zgodovine, skupnosti in lastne odgovornosti.

Slovenska književnost ima v tem profilu samostojno in osrednje mesto. Raziskave Cankarja, Lepe Vide, Prešerna, Meška, Rebule, Kocbeka, Jančarja, starejšega slovenskega slovstvenega izročila, slovenskih bibličnih prevodov in sodobne književnosti sestavljajo eno od njegovih temeljnih kontinuitet. Primerjalna perspektiva pri tem ne nadomešča literarnozgodovinske natančnosti, temveč jo dopolnjuje: slovenska besedila umešča v širše

evropske tokove, hkrati pa omogoča jasneje prepoznati njihovo lastno jezikovno, zgodovinsko in kulturno izkušnjo.

Cankar se tako pokaže ne samo v okviru slovenske literarne zgodovine, temveč tudi v širšem evropskem prostoru vprašanj ljubezni, krivde, socialne pravičnosti, vojne, ranljivosti in človekovega dostojanstva. Lepa Vida ostaja globoko zasidrana v slovenskem izročilu, obenem pa njena zgodba odpira širše literarno vprašanje hrepenenja, skušnjave, odhoda, izgube in neuresničljive želje. Kocbek in Jančar skozi izkušnjo vojne, nasilja, krivde, spomina in etične odgovornosti vstopata v širšo evropsko izkušnjo 20. stoletja. Primerjava tu ni namenjena izenačevanju razlik, temveč njihovem natančnejšemu razumevanju.

Podoben raziskovalni lok je viden v štirih monografijah o Judih, antisemitizmu in judovski literaturi. Raziskovanje evropske zgodovine kulturnih reprezentacij, stereotipov in podob judovstva je postopoma vodilo tudi k slovenskemu slovstvenemu gradivu. Poznavanje evropskih in judovskih virov je pri tem omogočilo natančnejše prepoznavanje posebnosti slovenskih besedil, slovensko gradivo pa je dobilo možnost, da se vključi v širšo zgodovino evropskih literarnih in kulturnih reprezentacij.

Tudi raziskovanje Svetega pisma ostaja v svojem temelju literarnovedno. Biblična besedila so obravnavana kot pripovedi, poezija in druge literarne oblike, z lastno retorično, metaforično in simbolno zgradbo, hkrati pa kot eden pomembnih medbesedilnih virov evropske in slovenske kulture. Tako se vzpostavlja dolg zgodovinski lok med starejšimi literarnimi tradicijami in njihovimi poznejšimi preobrazbami. Vprašanja ljubezni, krivde, žrtve, odpuščanja, pravičnosti, nasilja, usmiljenja in odgovornosti se pri tem razkrivajo predvsem kot vprašanja o človeku in o načinih, kako literatura njegovo izkušnjo pripoveduje, ohranja in predaja naprej.

Notranja povezanost tega opusa zato ni predvsem v podobnosti njegovih predmetov, temveč v vztrajnosti vprašanj, ki se skozi njih vračajo. Od Cankarja in Lepe Vide do judovske literature in bibličnih pripovedi, od starejšega slovenskega slovstva in prevodne tradicije do Kocbeka, Jančarja in sodobne književnosti ostaja v ospredju vprašanje, kako literatura oblikuje človekovo izkušnjo – ljubezen in krivdo, hrepenenje in izgubo, trpljenje in spomin, svobodo in odgovornost, ranljivost in dostojanstvo – ter kako se ti pomeni ohranjajo in spreminjajo, ko prehajajo med obdobji, jeziki in kulturami.

Takšen raziskovalni lok se vključuje v dolgo in razvejano tradicijo slovenske literarne vede, ki je slovensko književnost preučevala v njeni zgodovinski samobitnosti in jo obenem odpirala primerjalnim, evropskim in širšim kulturnim perspektivam. Delo Irene Avsenik Nabergoj želi tej tradiciji dodajati predvsem tam, kjer lahko povezovanje različnih virov in raziskovalnih izkušenj prispeva k celovitejšemu razumevanju slovenskih besedil in k njihovi večji navzočnosti v mednarodnih humanističnih razpravah.

Pri tem je pomembna **dvosmernost raziskovalnega dela**. Poznavanje evropskih, judovskih in bibličnih tradicij omogoča natančnejše branje slovenske književnosti; raziskovanje slovenskih besedil pa v širši humanistični prostor prinaša gradivo, zgodovinske izkušnje in interpretativne

možnosti, ki so vezane na slovenski jezik in kulturni spomin. Mednarodna odprtost tako ni odmik od slovenskega prostora, ampak eden od načinov, kako njegovo literarno dediščino ohranjati živo, raziskovalno relevantno in navzočo v pogovoru z drugimi kulturami.

Ob tem se individualno raziskovalno delo povezuje z dejavnostmi, ki so po svoji naravi skupnostne. Dolgotrajno delo z besedili in zgodovinskimi viri se nadaljuje v oblikovanju raziskovalnih vprašanj, vodenju raziskovalnih programov in projektov, sodelovanju med ustanovami, univerzitetnem delu ter mednarodni znanstveni izmenjavi. Delo na ZRC SAZU in Univerzi v Ljubljani, sodelovanje s SAZU, redno članstvo v Evropski akademiji znanosti in umetnosti ter kontinuirani stiki z evropskim, britanskim in ameriškim akademskim prostorom so v tem smislu predvsem različne poti istega prizadevanja: povezovati ljudi, besedila in raziskovalna okolja ter omogočati, da znanje med njimi kroži.

Poseben pomen ima pri tem prenos raziskovalnih rezultatov. Znanstveno delo doseže svoj širši smisel šele, ko lahko postane del skupnega znanja: ko se raziskovalna spoznanja zgostijo v monografijah in člankih, vstopajo v univerzitetni študij in poučevanje književnosti, postanejo izhodišče novih raziskav ter so na voljo mlajšim raziskovalcem in prihodnjim generacijam bralcev. V tem pogledu raziskovanje ni le ustvarjanje novega znanja, ampak tudi njegovo ohranjanje, posredovanje in predajanje.

Zato pomena tega raziskovalnega profila ni mogoče iskati samo v obsegu opusa ali razponu obravnavanih področij. Pomembnejša je **zmožnost vzpostavljanja povezav**: med slovensko in drugimi evropskimi književnostmi, med starejšimi viri in sodobnimi vprašanji, med nacionalnim kulturnim spominom in mednarodnim raziskovalnim prostorom, med individualnim raziskovanjem in skupnim znanstvenim delom.

Takšna povezovalna drža je pomembna tudi za prihodnost humanistike. Nobena raziskovalna tradicija se ne ohranja samo s ponavljanjem že doseženega; živa ostaja tedaj, ko se znanje prejšnjih generacij spoštljivo sprejema, ponovno bere, dopolnjuje z novimi vprašanji in predaja naprej. Prav kontinuiteta med izročilom in novimi raziskovalnimi pristopi omogoča, da slovenska literarna veda ostaja hkrati zvesta svojemu predmetu in odprta za spremembe v širšem znanstvenem prostoru.

V tem procesu ima posebno vrednost sodelovanje med generacijami, področji in ustanovami. Različne raziskovalne izkušnje se ne izključujejo, ampak lahko druga drugo dopolnjujejo; poglobljeno poznavanje slovenske literarne in kulturne zgodovine daje trdnost novim primerjalnim raziskavam, mednarodne povezave pa odpirajo dodatne možnosti, da slovensko gradivo postane vidnejši del skupnega evropskega in svetovnega znanja. Znanstveni prostor je najmočnejši prav tedaj, ko zna ohranjati kontinuiteto in obenem ustvarjati prostor za nove povezave.

V tem je mogoče videti tudi osrednji pomen raziskovalnega profila Irene Avsenik Nabergoj: ne v postavljanju posameznega raziskovalnega dela v ospredje, temveč v njegovem vključevanju v daljšo zgodovino skupnega znanstvenega prizadevanja. Njegov prispevek je predvsem v

povezovanju – slovenskega z evropskim in svetovnim, literarne analize s kulturnim in zgodovinskim spominom, starejših tradicij z vprašanji sodobnega človeka ter individualnega raziskovanja s skupnostjo, v kateri znanje nastaja, se preverja in predaja naprej.

Prav ta dvosmernost – od slovenskega k širšemu evropskemu in svetovnemu prostoru ter od evropskih, judovskih in bibličnih tradicij ponovno k slovenskemu – daje raziskovalnemu delu njegovo prepoznavno kontinuiteto. Njegov smisel ni v tem, da bi nadomeščalo druge raziskovalne poti, temveč da jim dodaja povezave, gradivo in vprašanja, ki lahko bogatijo skupni prostor slovenske humanistike. Če lahko takšno delo pripomore k temu, da se dragoceno izročilo slovenske literarne vede ohranja, razvija in odpira novim generacijam ter da slovenska književnost samozavestno, vendar z zavestjo o svoji zgodovini vstopa v širši mednarodni pogovor, potem je v tem tudi njegov najtrajnejši pomen.